



Hizkuntzalari Euskaldunen VI. Topaketa

*Euskararen garapena alor akademikoetan: lorpenak eta egungo erronkak*

(2022-07-14)

# Erregistro akademikoen garapenaz eta harmonizazioaz: eragileak eta zereginak

Igone Zabala



Euskal Hizkuntza  
eta Komunikazioa  
Saila  
Departamento  
de Lengua Vasca  
y Comunicación



**HiTZ**

Hizkuntza Teknologiako Zentroa  
Basque Center for Language Technology



# Erregistro akademikoen garapenaz eta harmonizazioaz: eragileak eta zereginak

1. Alor akademikoen ekarpena euskararen biziberritzean
2. Euskararen normalizazio-prozesua: zereginak eta eragileak
3. Erregistro akademikoen ikerketa
4. Lexiko akademikoaren eta lexiko orokorraren harmonizazioa
5. Kodifikazioaren eta lantze funtzionalaren arteko tentsioa

# 1. Alor akademikoaren ekarpena euskararen biziberritzean

1970-1980 hamarkadak

## DIAGNOSIA:

- 1975ean, biztanleen % 23 euskaldunak.
- Euskara **eremu soziolinguistiko batzuetan bakarrik**.
- **Hiztun gazteak euskara uzten** ari ziren.
- **Euskara batez ere eremu pribatuetara mugatuta:** lagunartea, familia, komunikazio-egoera informalak.
- Eremu geografiko desberdinetako **euskaldunek elkarri ulertzeko zailtasunak:** hizketa-komunitate askotan sakabanaturik.

## FUNTSEZKO ALDAKETAK:

- Euskara batuaren sorrera (1968...)
- EAEn ***Euskararen Erabilera Normalizatzeko Legea*** (1982)
  - Euskara Administrazioan
  - Komunikabideetan
  - Lehen Hezkuntzan, Bigarren Hezkuntzan eta **Unibertsitatean**

# 1. Alor akademikoaren ekarpena euskararen biziberritzean

1970-1980 hamarkadak

## DIAGNOSIA:

- 1975ean, biztanleen % 23 euskaldunak.
- Euskara **eremu soziolinguistiko batzuetan bakarrik**.
- **Hiztun gazteak euskara uzten** ari ziren.
- Euskara batez ere eremu pribatuetara **mugatuta**: lagunartea, familia, komunikazio-egoera informalak.
- Eremu geografiko desberdinetako **euskaldunek elkarri ulertzeko zailtasunak**: hizketa-komunitate askotan sakabanaturik.

## FUNTSEZKO ALDAKETAK:

- Euskara batuaren sorrera (1968...)
- EAEn ***Euskararen Erabilera Normalizatzeko Legea*** (1982)
  - Euskara Administrazioan
  - Komunikabideetan
  - Lehen Hezkuntzan, Bigarren Hezkuntzan eta **Unibertsitatean**

EGUN

- Euskararen eremu osoan % 28,4 euskaldunak /EAEn biztanleen % 36 euskaldunak, eremu soziolinguistiko guztietan hedatuta.
- **Euskara batua -> hizketa-komunitatea**
- **EAEn 16-24 urteko biztanleak:**
  - % 73,2 euskaldunak**  
(VI Inkesta Soziolinguistikoa 2016)
  - % 67 hiztun berriak**  
(euskara etxetik kanpo ikasi dutenak)  
(Amorrortu, Ortega & Goirigolzarri 2017, 2019)
- **Unibertsitatera sartzeko hautaprobak euskaraz (2022):**  
ikasleen % 76,8
- **UPV/EHU**n **gradua osorik edo partzialki euskaraz**: ikasleen % 51tik gora / Biologia graduan % 65
- **Unibertsitatea arnagune:**
  - Ikasleen ehuneko handiak dio euskara gehiago erabiltzen duela unibertsitatean lagunekin edo familiarekin baino.
  - Eremu soziolinguistiko desberdinetako hiztunen elkargune.
  - Edozein gai espezializaturik buruz euskaraz aritzeko gai diren aditu euskaldunak.

# 1. Alor akademikoaren ekarpena euskararen biziberritzean



1976-08-25

**Philippe Garnier-Raymond, Paris-Match-eko kazetariak Espainiako “erregioetako” hizkuntzen erabilerari buruz galdetuta**

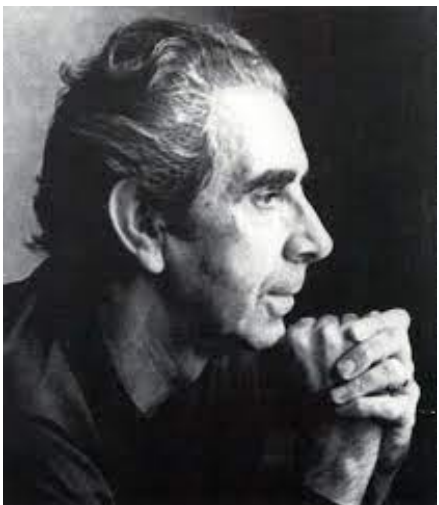
**Adolfo Suarez:** «Todas las regiones tienen derecho al empleo de sus lenguas vernáculas.»

**Philippe Garnier-Raymond:** ¿Es que se podrá estudiar el bachillerato en vascuence o en catalán?

**Adolfo Suárez:** «Su pregunta, perdone que se lo diga, es tonta. Encuéntreme, primero, unos profesores que puedan enseñar la química nuclear en vascuence o en catalán. Seamos serios...»



# 1. Alor akademikoekoen ekarpena euskararen biziberritzean



Koldo Mitxelena (1977) “Unibertsitatea eta Irakaskuntza gure artean”.

*JAKIN*, 1: 56-66

«Eta Euskal herriko Unibertsitatean, geure eskuan bagenu ere, **ikas- eta irakasgai** izan daiteke euskara: hala behar luke izan aurren-aurrenetik, hobeki esan. **Ezin izan daiteke**, ordea, oraingoz, **ikas- eta irakas-bide** nagusi. Nahi-ta-ezko genuke hortarako ikasle-irakaslerik gehienak euskaldun euskaldunduak izan litezen, ez onenean ere euskalduntzen ari direnak. »

Donostiako Kimika Fakultatean, 1976-77 ikasturtean, zenbait irakasgai euskaraz:

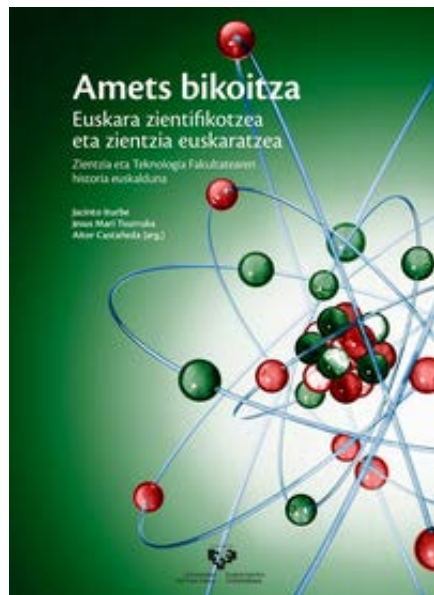
**Irakasle euskaldun alfabetatua eta gutxieneko ikasle euskaldunen kopurua zegoenean, irakasgaia euskaraz ematen zen, zegoen ikasmilan zegoela.**

*Luis Mari Bandres, Antton Santamaria, Juanjo Peña eta Jose Mari Elorza.*

Leioako Zientzia Fakultatean mailaz mailako estrategia: 1979-80 1. ikasmila euskaraz.

-> HELBURUAK: **ikasleen kohesioa indartzea**, eta **ekintza komun baten partaide izatearen sentimendua indartzea.**

*Jose Ramon Etxebarria, Jesus Mari Txurruka, Mari Jose Zarate, Itziar Urretxa, Maribel Arriortua, Jesus Mari Arregi*



(2020)



# 1. Alor akademikoaren ekarpena euskararen biziberritzean

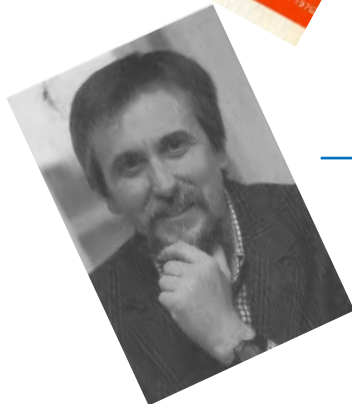
74-75 EKT (*Euskal Kultur Taldeak*)

1. ikasturtea hasi aurretik:  
Alfabetatze Zientifikoa
2. Euskarazko ikas-liburuak



❖ **1979 Euskara Zientifikoaren Plana**  
*Euskara Zientifikoa I + Euskara Zientifikoa II + Metodologia*  
[Irakasgai osagarriak Zientzi Fakultatea, Filosofia, Petrokimika]

Mikel Zalbide (EKUB komiteko idazkaria)



## 2. Euskararen normalizazio-prozesua: zereginak eta egileak

### **Garatutako hizkuntzak** (Fishman 1968):

- ✓ hizkuntza idatziak
- ✓ estandarizatuak
- ✓ aurrerapen teknologiko eta sozialen eskakizunetara egokitzeko gauza

### **Hizkuntzen normalizazio-plangintza** (Haugen 1966, 1983)

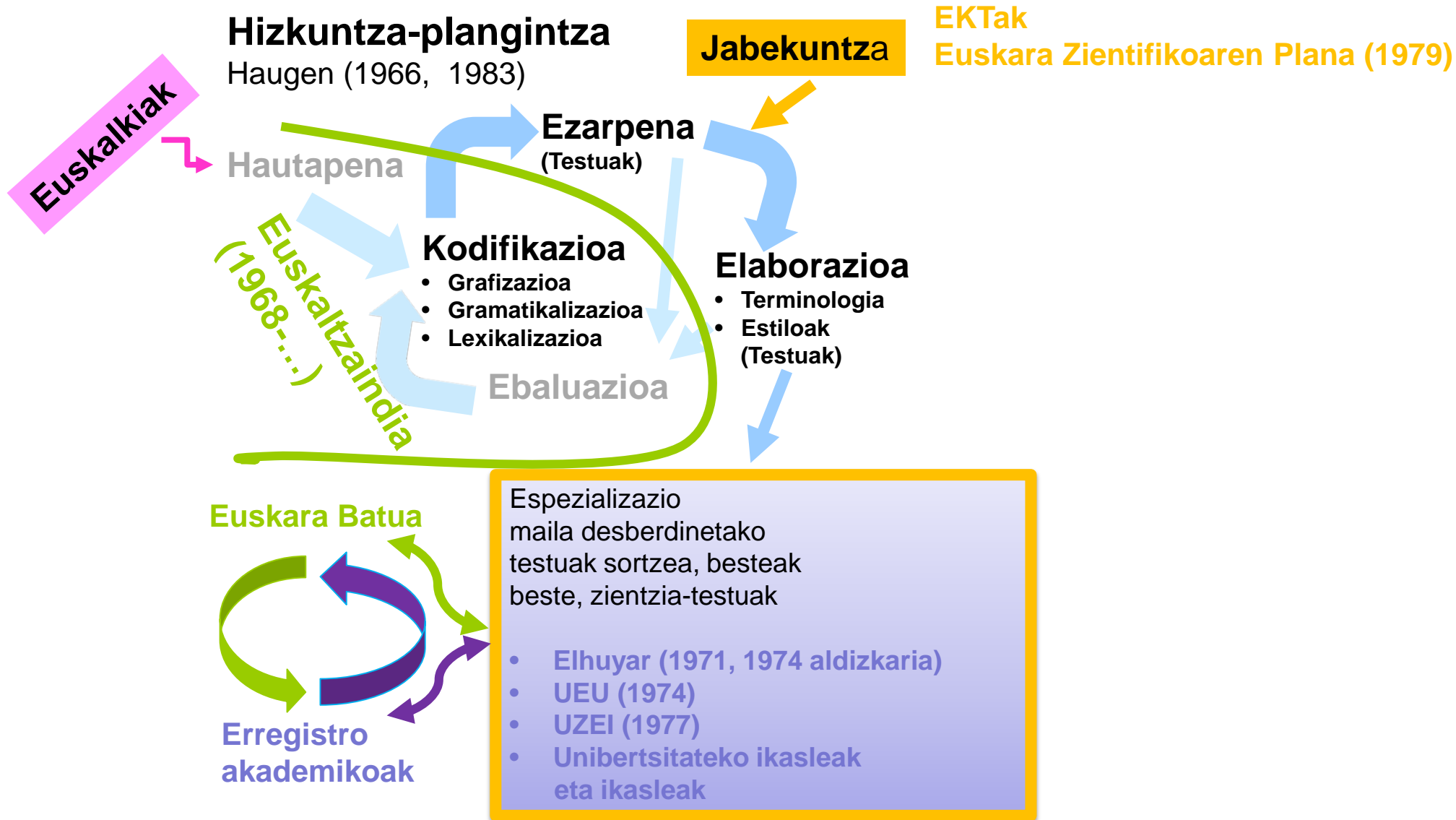
[= estandarizazioa]

<b>Estatus-plangintza</b>	<b>1. Hautapena</b>	<b>3. Ezarpena</b> (implementazioa)
<b>Corpus- plangintza</b>	<b>2. Kodifikazioa</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• Grafizazioa</li><li>• Gramatikalizazioa</li><li>• Lexikalizazioa</li></ul>	<b>4. Lantze funtzionala</b> (elaborazioa) <ul style="list-style-type: none"><li>• Terminologiaren modernizazioa</li><li>• Garapen estilistikoa</li></ul>

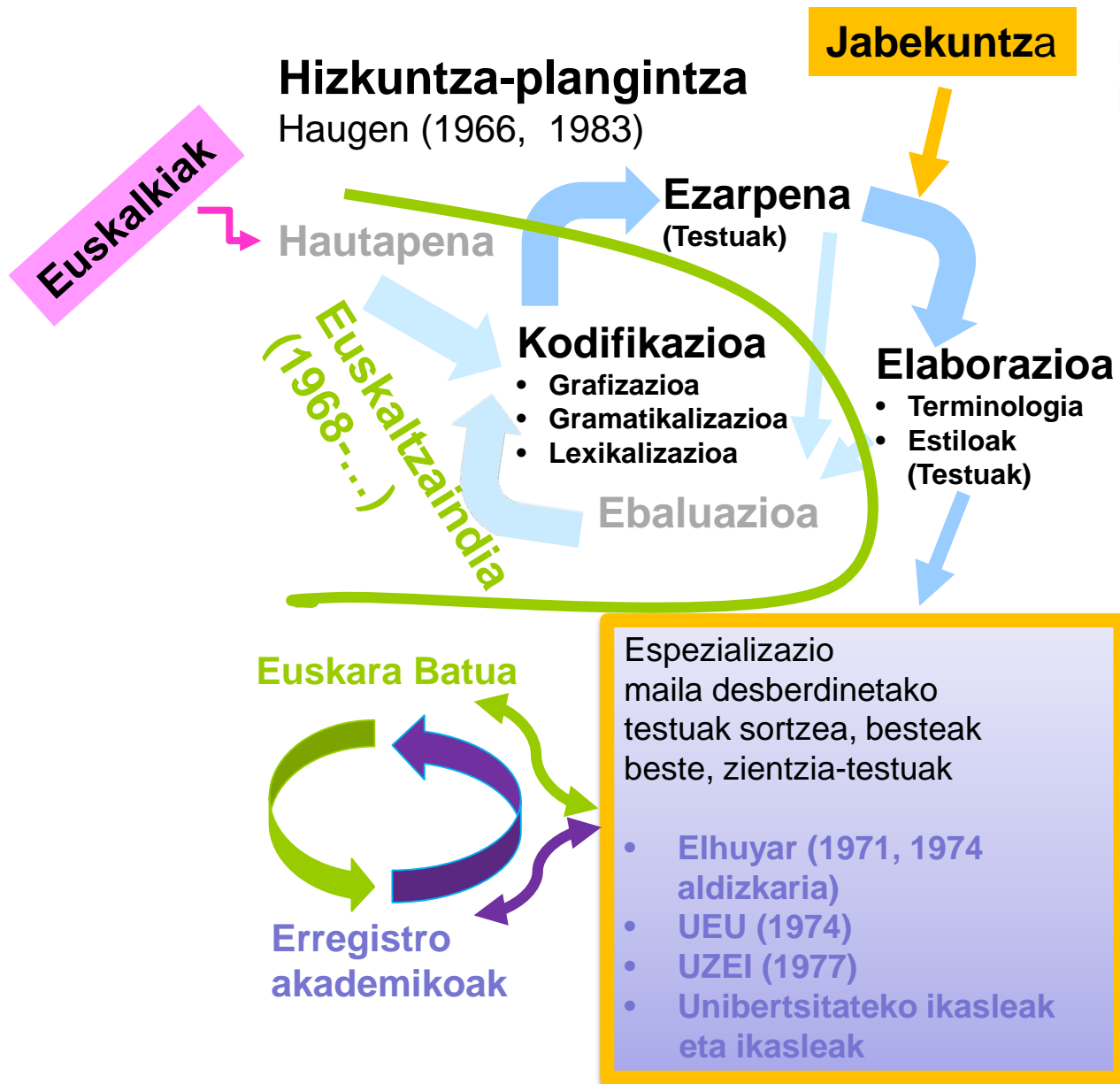
**Jabekuntza-plangintza** (Cooper, 1989; Hornberger, 2016)



# 2. Euskararen normalizazio-prozesua: zereginak eta egileak



## 2. Euskararen normalizazio-prozesua: zereginak eta egileak



### EKTak

#### Euskara Zientifikoaren Plana (1979)

«A **dialect**, or dialectal variety, can be defined as a variety of language according to the user. That is, the dialect is what you speak habitually, depending in principle on who you are: and that means where you come from, either geographically in the case of regional dialects or socially in the case of social dialects... A **register** we can define as a variety according to use. In other words, the register is what you are speaking at the time, depending on what you are doing and the nature of the activity in which the language is functioning...»

(Halliday eta Hasan 1985: 41)

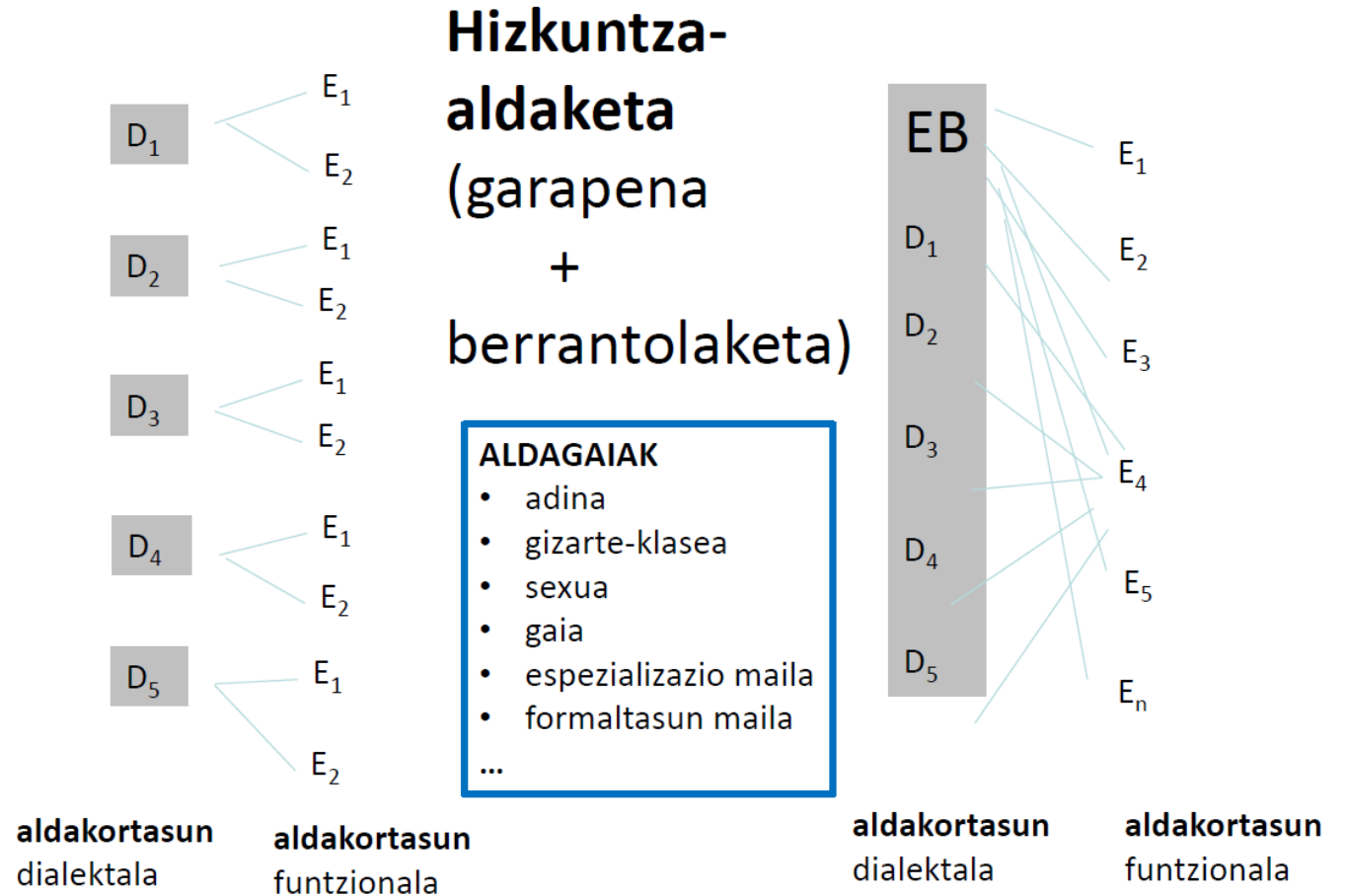
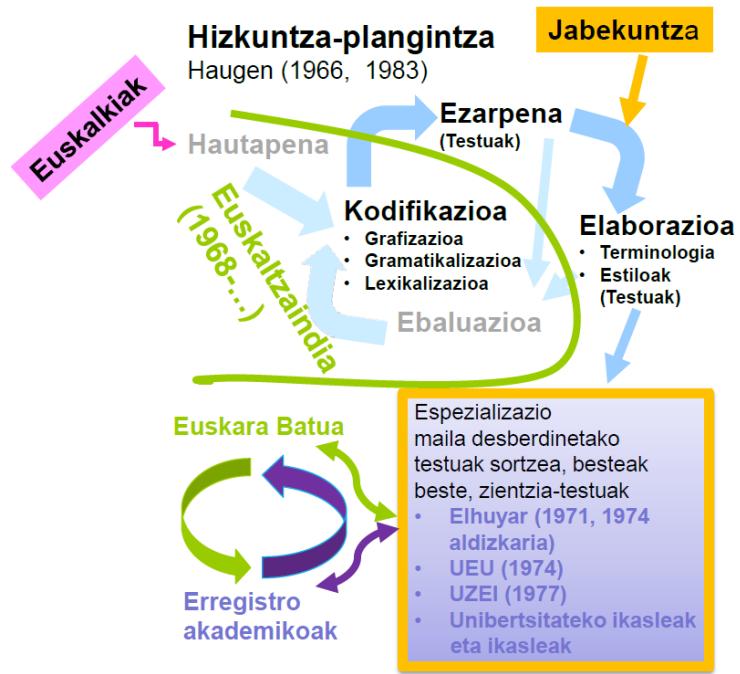
«...**dialects** are saying the same thing in different ways, whereas **registers** are saying different things. So dialects tend to differ not in the meanings they express but in the realisations of these meanings at other levels—in their grammar, in their vocabulary, in their phonology, in their phonetics. On the other hand it is precisely in their meanings that registers are differentiated from each other. Of course they must also differ in grammar and vocabulary, because grammar and vocabulary are what express the meanings...»

(Halliday eta Hasan 1985: 41)

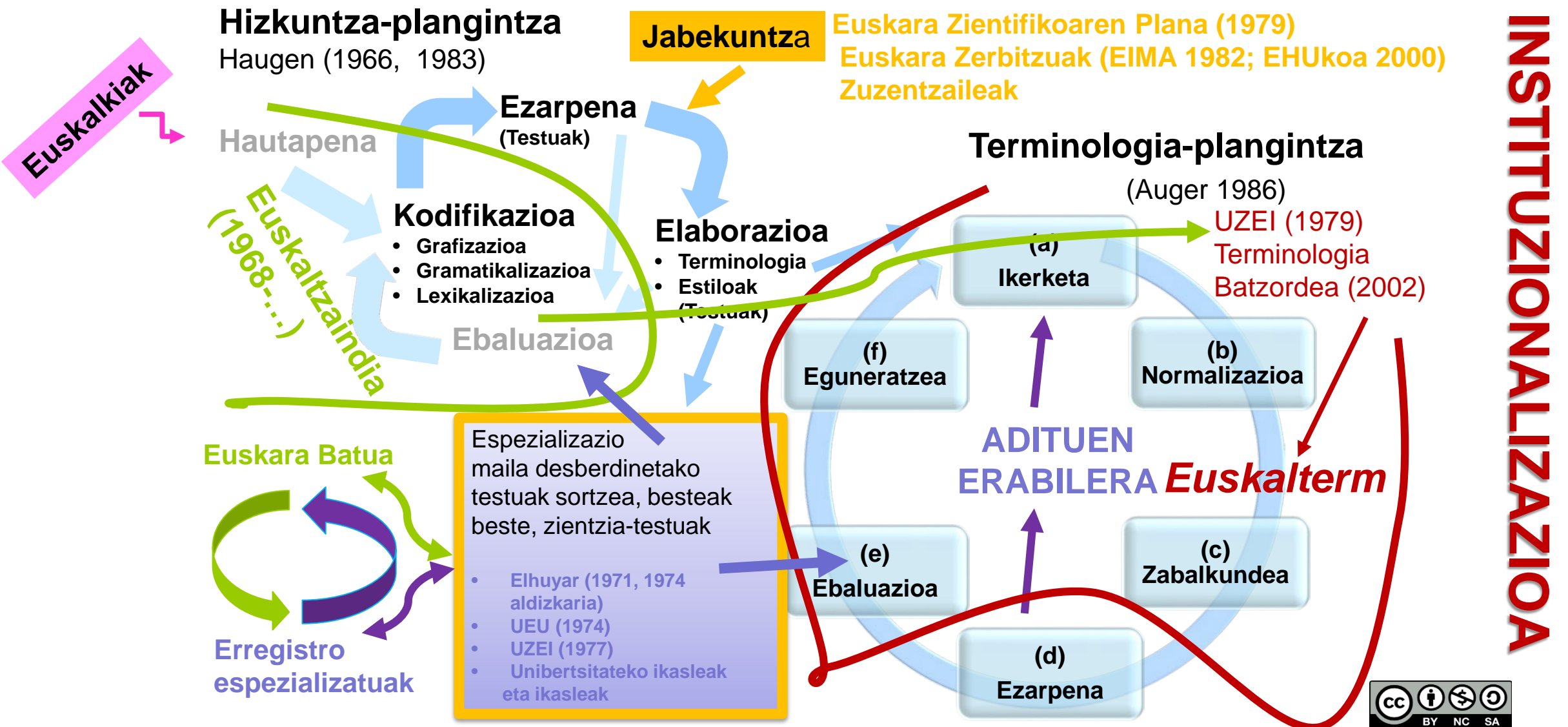


# 2. Euskararen normalizazio-prozesua: zereginak eta egileak

**HELBURUA:** aldakortasun dialektala berregituratzea aldakortasun funtzionala elikatzeko.



# 2. Euskararen normalizazio-prozesua: zereginak eta egileak



## 2. Euskararen normalizazio-prozesua: zereginak eta egileak

“**Normalizazio**” terminoei (edota bestelako hizkuntza-baliabideei) aplikatzen zaienean, bi zentzu (Cabré 2003):

• **Erakunde baten interbentzioa** aldaki batzuk beste batzuen aldean hobesteko: **estandarizazioa vs harmonizazioa**

• Aldaki batzuen finkapena **diskurtso-komunitate espezializatuen barruko autorregulazioaz**.

- Diskurtso-komunitate espezializatuko **kideek adostasunez** termino eta aldakiak finkatzea. [70-80eko hamarkadetan]
- Diskurtso-komunitate espezializatuetaiko **kideek egindako erabilera dela eta termino eta aldakiak berez** finkatzea.

[Egun dinamika nagusia]

[Testu-corpusak erabiliz aztertzen da].



# 2. Euskararen normalizazio-prozesua: zereginak eta egileak

**ZIENTZIARAKO ERREGISTROEN GARAPENA**

Zientzialari talde bat testuak euskaraz

Elhuyar

ueu

UZEI

Euskalterm

Term. B. Banku Publ. TZOS

Garaterm corpusa



**JABEKUNTZA EZARPENAZ**

**HAUTAPENA**

Euskara Batuaren Oinarriak

Gaueskolak Txillardegiren Gramatika Kintanaren Hiztegia

**KODIFIKAZIOA**

Grafia - Deklinabidea - Aditza - LEF - EGLU - E.B.B. Hiztegi Batua (ortogr.)

Euskaltzaindiaren Hiztegia (Definizioduna)

Ereduzko Prosa Gaur (EPG) Euskararen Institutua

EPG Dinamikoa

Egungo Testuen Corpusa (ETC)

EHUskaratuak

Dabilena corpusa elhuyar



**EUSKALTZAINDIA**

Arantzazuko Biltzarra

Orotariko Euskal Hiztegia (ren corpusa) (CORPUS HISTORIKOA)

XX. mendeko euskararen corpus estatistikoa (1900-2001)

**EUSKALTZAINDIA**

Leioako Biltzarra

Lexikoaren Behatokiaren Corpusa

**EUSKALTZAINDIA**

Arantzazuko Biltzarra



### 3. Erregistro akademikoen ikerketa

«There is not a correct level on which to **identify a register**. Rather, **it depends on the goals of your study**. You may want to characterize the register of academic prose, a very general register. Or you may be interested in only research articles, a more specific register within academic prose. Or you might focus on medical research articles, or even only the methods sections of experimental medical research articles. **All of these can be considered registers, differing in their level of generality...**»

(Biber & Conrad 2009: 10)

### 3. Erregistro akademikoen ikerketa

« A **register** is a variety associated with a particular situation of use (including particular communicative purposes). **The description of a register** covers three major components: the situational context, the linguistic features, and the functional relationships between the first two components.

the **Situational Context** of use  
(including communicative purposes)

**Linguistic Analysis of the**  
words and structures  
that commonly occur



*Components in a register analysis.*

(Biber & Conrad 2009: 6)



### 3. Erregistro akademikoen ikerketa

«...the differences in language use patterns across registers are so **significant**, in terms of both their **quantitative scope** and their **functional importance**, that any claim to describe general patterns of use for an entire language is highly suspect at best...

...it is interesting to note that the history of empirical register research is to a large extent coexistent with the history of **empirical corpus-based research**. In one respect, this relationship is not surprising: empirical register analyses are essentially not possible without corpus, because we need to have a collection of texts from a register –a corpus– in order to perform an empirical analyses of its linguistic characteristics. But the opposite relationship is not equally necessary: it is certainly possible to build a corpus and carry out corpus analyses that disregard register distinctions. »

(Seoane & Biber 2021: 2)

# 3. Erregistro akademikoen ikerketa

Irakasle-adituek eta aditu izateko ikasten ari diren ikasleek ekoizten dituzte.

➤ Diskurtso akademikoa hainbat testu-generotan gauzatzen da (ahozkoak eta idatziak):

- Eskola magistralak
- Apunteak
- Praktiketako protokoloak
- Ikas-liburuak
- Tutoretzetako elkarrizketak.
- Azterketetako galde-erantzunak
- Ikerketa-lan akademikoak (GrAL, MAL, DT)
- Artikulu zientifikoak
- Kongresuetako komunikazioak

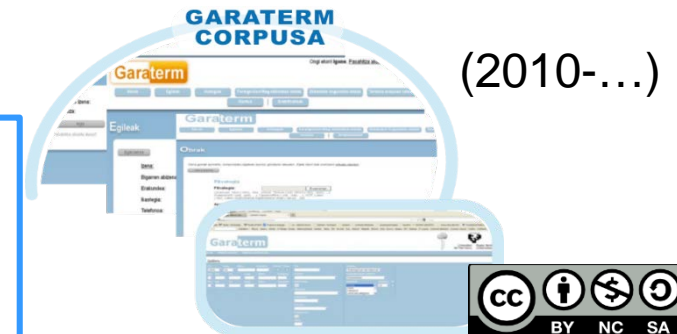


Hizkuntzalariek eta **lexikografoek** testu-corpusak **bildu** eta **ikertzen** dituzte.

➤ Erregistro akademikoen elementu bereizgarriak:

- Hiztegi akademikoa
- Diskurtso-formula bereizgarriak
- Kolokazio akademikoak
- Alorrez alorreko terminologia
- Egitura eta patro morfoloogiko eta sintaktiko jakin batzuen ustiapena
- Nazioarteko sinbolo eta nomenklaturen egokitzea eta irakurbidea

➤ **Testu-genero akademiko desberdinak**  
→ erregistro desberdinak



### 3. Erregistro akademikoaren ikerketa

Testu-generoak  
(idatzizkoak  
vs  
ahozkoak)

DENBORA

Erregistro akademikoak aztertzekeo kontuan hartu beharreko aldagaiak

Espezialitate-alorrak  
eta azpialorrak



## 4. Lexiko akademikoaren eta lexiko orokorraren harmonizazioa

### HIZKUNTZALARIAK

XX. mendean

- **Terminoak:**
  - Estandarizazioak inposatutako unitate artifizialak
  - Ez dute parte hartzen hizkuntza naturalaren fenomenoetan

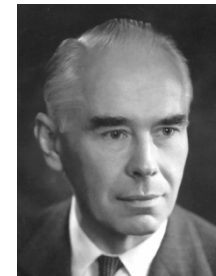


**Hizkuntzalaritzaren  
interesetik kanpo**

### TERMINOLOGOAK

Eugen Wüster (1898-1977)

1938 *The Machine Tool*  
1979 *Einführung in die Allgemeine Terminologielehre und Terminologische Lexikographie*. [Terminologiaren Teoria Orokorrerako eta Lexikografia Terminologikorako Sarrera]



### Terminologiaren Teoria Orokorra (TTO)

‘Terminoak’ vs ‘hitzak’ sistema  
semiotiko desberdinak  
Terminologia vs Lexikografia

## 4. Lexiko akademikoaren eta lexiko orokorraren harmonizazioa

«...it is significant that the underlying motivation for each of the Terminology schools seems to be language planning. For the Prague, the Soviet and the Vienna schools there is **a strong orientation towards standardisation**. The Vienna school has the conviction that it is possible to influence the naming activities in LSP, and the Canadian centre has the specific aim to secure the survival of the French language in Canada. One can imagine how difficult it is to question the principles and methods of terminological meaning description if the underlying motivation for the claimed scientific schools is language planning, which implies sponsoring by governmental bodies with language political objectives. The outcome is that **the scientific study of Terminology is confounded with establishing principles and methods for the pragmatic activity of standardisation.**

**The new socio-cognitive theory of Terminology** emphasises that **Terminology should not be uniquely oriented towards standardisation** and it questions the validity of objectivism as the theoretical underpinning of terminology.»

Rita Temmerman (1997)

## 4. Lexiko akademikoaren eta lexiko orokorraren harmonizazioa



Maria Teresa Cabré (1999, 2001)  
Hurbilketa linguistiko-komunikatiboa

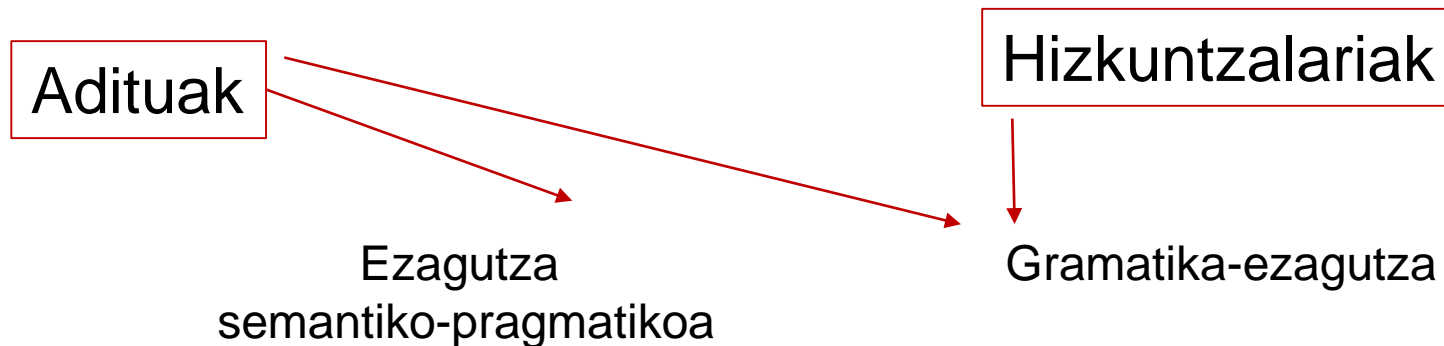
### TTKren funtsezko oinarriak:

- Terminoak hizkuntza naturaletako **hiztunen gramatikaren lexikoiaren unitateak** dira.
- Hiztegi-elementuen **balio espezializatua aktibatzen da** hiztun adituek **komunikazio-egoera espezializatueta erabiltzen dituztenean**.
- **Terminoak eta hitzak** erabilera-testuinguru desberdinetan gertatzen diren hiztegi-unitateen **tasun semantiko desberdinen aktibazioak** dira.

## 4. Lexiko akademikoaren eta lexiko orokorraren harmonizazioa

### TTK teoria lexiko sendoa

Hizkuntza bateko lexikoa osatzen duten **elementuek**, gramatika-informazioa ez ezik, informazio pragmatiko eta entziklopedikoa ere badute.



# 4. Lexiko akademikoaren eta lexiko orokorraren harmonizazioa

## Lexiko orokorra > Lexiko akademikoa > Terminoak



### lan

1 iz. **Onuragarri den zerbait lortzeko egiten den jarduera edo ahalegin jarraitua.** Ik. **behar** 4. *Zure gogoeta, hitz, lan eta nekeak. Zorretan gaude lan horretan ari direnekin. Lan bat hasi, egin, burutu (Ik. lan egin). Idazleak dira lanik handiena egin beharko dutenak. Etxeko lanak. Baserri lanetan. Sortze lana. Argitaratze lana bere gain hartu du. Nabari da oraindik ere atontze-lanak ez dituztela amaitu, baina itxura ona du egoitzak. Zoro lanak dira holakoak. Zure eskuen lana (Ik. eskulan). Eskuzko lanak egiten. Behar bezala egindako lan bat. Etxean zer lan egiten duzu? Laneko idiak. Uda honetarako beste lan bat gaineratu ez balidate (Ik. egiteko). Lan astuna, erraza, handia, gaitza, nekagarria, aspergarria. Lan arina. Hortaz, eskoletan lan handia dute, beren eginbidea betetzen badute. Irakurleari lana errazteko. || Esr. zah.:Lan lasterra, lan alferra. Ilunpeko lana, egun-argiz ageri.*

2 iz. **Arazoa, buruhaustea, zailtasuna.** Ik. **lanak izan; lanak eman.** *Hau lana! Bizitzen nahiko lan bada.*

3 iz. **Jarduera profesionala, ondasunak lortzearren, gizatalde baten barnean eta era arautuan egiten dena.** Ik. **lanbide.** *Lanetik bizi. Ongi, gaizki saritutako lana (Ik. lansari). 1948. urtean lan hori galdu zuen. Lan bila dabilena. Etxez etxe saltzen ibiltzea da bere lana. Lana utziko dutela (Ik. lanuzte). || Kapitela eta lana. Lanaren antolaketa. Lan banaketa sortu zenean. Lanaren irabaziak.*

4 iz. (Hitz elkartuetan, lehen osagai gisa). **Lan arazoak zituzten.** *Edozein langile bezala, lan-jantzia soinean jarri eta lanera. Alemaniak indarrean jarri nahi duen lan erreformaren kontrako protestak izan ziren atzo hainbat hiritan. Lan Ministerioa. Lan-arloko eta Gizarte Segurantzaren arloko neurriak. Ez dauka lan esperientziarik!, nola kontratatuko dut? Lan-karga % 60 jaitsi da. Bere lan unitatean gutxienez urtebete bete dutela egiaztatzea. Mende luzeetan gatzagarren lan-jarduera nagusia horixe izan zen: gatza ekoiztea. Akordioak lortu behar ditugu gaur egungo lan-egoera hobetzeko. Sindikatuak lan egutegiari buruzko baldintzarik gabeko eztabaida eskatu du. Lan-eremuetan euskara eta ingelesa gero eta gehiago erabiltzen direla nabarmendu du EHUko errektoreak. Harremanak zailak ziren, tentsioa jasanezina, itogarria lan giroa.*

5 iz. (Leku atzizkiekin, singularrean). **Lantokia.** *Lanera joan. Iluntzean lanetik etxera nekaturik datorrenean. Egun hartan bertan berandu iristeagatik, lanetik bota ninduten.*

6 iz. **Eskulangile, buru-langile edo artista baten jardueraren ondoriozko gauza.** Ik. **obra.** *Euskaltzaindiaren lan eta agiriak. Lan izugarria eta trebea egin du hor Ametzaga jaunak. Irakurria dut haren azken lana. Filosofia gaietan lan sakonak argitaratu zituen. Bost antzerki lan labur. Orixeren poesia-lan guztiak. K. Mitxelenaren euskal lan hautatuak. Haren lan gehienak Parisko museoetan daude.*

7 iz. **Izadiko indar baten jardun etengabea, ondorio ageria duena; ondorio hori.** *Uraren lanaren ondorioak. Maitasunaren lanak.*

8 iz. **Fis. Indar baten eta bere ezartze gunearen lekualdatzearen bektore biderkadura.** *Erregaia lan bihurtzeko behar den energia. Lan unitatea.*

Terminoak?

Hiztegi akademikoa?

Terminoak





## 4. Lexiko akademikoaren eta lexiko orokorraren harmonizazioa

**Hiztegi-elementuek esanahiaren zati bat testuinguruan osatzen dute.**

*Kinberlitak diamanteen arroka **ostalaria** izateaz gain erupzio-abiadura oso azkarrak dituztelako dira ezagunak.*

*Infekzio-iturria da patogenoa **ostalariari** transmititzeko lekua, zuzenean ingurunetik edo modu ez-zuzenean bitarteko eragile bati esker.*

*Bestalde, **ostalariaren** sentikortasuna erabakigarria izan daiteke gaixotzeko. Erretzea, alkohola edatea edo arnas-traktuko gaixotasunak izatea biziki handitzen dute gaixotzeko arriskua.*

*Eltxoak **ostalaria** (gizakia) ziztatzen duenean, birusa aske geratzen da plasman, eta kapilareko zelula endotelialak, makrofagoak, monozitoak eta sistema erretikuloendotelialaren zelulak infektatzen ditu.*

*Bizkaiko **ostalari** txikien jarduerak % 18 eta % 22 artean egin du behera azken hilabeteetan krisi ekonomikoaren eraginez, Bizkaiko Ostalaritzaren Elkarteak jakitera eman dituen datuen arabera.*

***Ostalariaren** erantzukizuna bezeroa hartze hutsagatik sortzen da, aurrez deposito kontraturik egin beharrik gabe eta **ostalariak** onartzea beharrezko izan ez arren. Hala ere, hotelean baliozko gauzen berri ematea komeni da, bestela lapurreta kasuan ezer ez zekitela esan eta erantzukizunari uko egin baitiezaioke.*

# 4. Lexiko akademikoaren eta lexiko orokorraren harmonizazioa

## Euskaltzaindiaren Hiztegia



### ostalari

---

- 1 iz. Ostatu bat zaintzen duen pertsona, ostatuaren buru edo arduraduna. *Pazientzia ederra behar da ostalari izateko. Andre ostalaria eta bere mirabea.*
- 2 iz. Geol. Beste harri bat edo mineral-hobi bat inguratzen duen harria. *Magmak harri ostalaria urtuz eta asimilatuz eratzen du behar duen lekua.*

# 4. Lexiko akademikoaren eta lexiko orokorraren harmonizazioa

ZTH zientzia eta teknologiaren hiztegi entziklopedikoa



## ostalari

### 1. Ekol.

[Parasitismoan](#), parasittoa bere gain edo bere barnean bizi zaion pertaidea.

en [host](#)

es [huésped](#), [hospedante](#), [patrón](#)

fr [hôte](#)

### 2. Geol.

Beste [arroka](#) baten edo [mineral-hobi](#) baten ostalari modura jokatzen duen [arroka](#) gorputza [Arroka](#) intrusiboak edo filoiak kokatzen diren materialei deritze.

en [host](#)

es [encajante](#)

fr [encaissante](#)

### 3. Inform.

sin. [ordenagailu ostalari](#), [ordenagailu nagusi](#)

Sare batera konektaturik dagoen eta [ordenagailu](#) bat edo gehiagori zerbitzuak eta [informazioa](#) eskaintzen dizkion ordenagailua. Sarea osatzen duten gainerako [ordenagailu](#) eta [periferikoak ordenagailu](#) nagusira konektatzen dira, eta, haien bidez, [erabiltzaileak ordenagailu](#) nagusiko [informazioa](#) erabili eta manipula dezake. Era askotakoak izan daitezke: [ordenagailu zentral](#) bat, gainerako ordenagailuak hornitzen dituen; [bezeroak](#) hornitzen dituen [zerbitzaria](#); [periferikoak](#) hornitzen dituen [ordenagailu](#) pertsonala; eta abar. Eskuarki, [webgune](#) baten edo gehiagoren [orriak](#) eskaintzen dituen ordenagailuari buruz esaten da [ostalari](#) dela.

en [host computer](#), [host system](#), [host](#)

es [anfitrión](#), [ordenador principal](#), [ordenador anfitrión](#)

fr [ordinateur principal](#), [hôte](#), [ordinateur hôte](#)

ostatatze

### 4. Mikrob.

Mikroorganismo bizkarroiek ugaltzeko behar duten [organismoa](#), [organoa](#) edo [zelula](#).

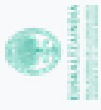
en [host](#)

es [huésped](#), [hospedante](#)

fr [hôte](#)



# 4. Lexiko akademikoaren eta lexiko orokorraren harmonizazioa



## Konparazio-bilaketa

Lema:  Lema:

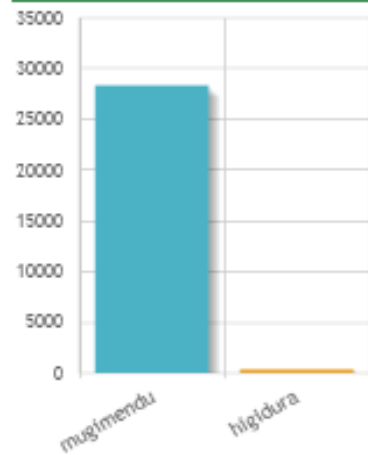
% 98,7



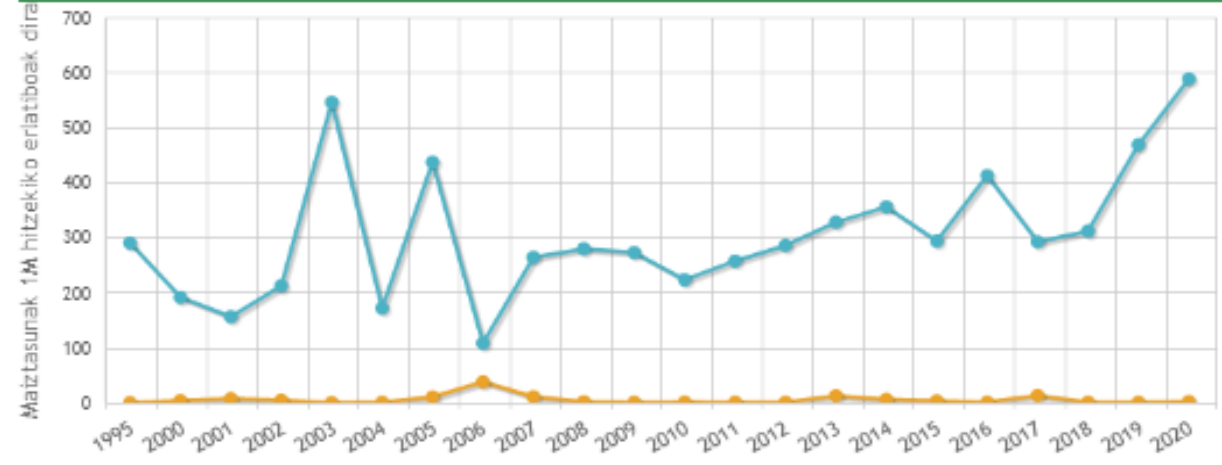
% 1,3



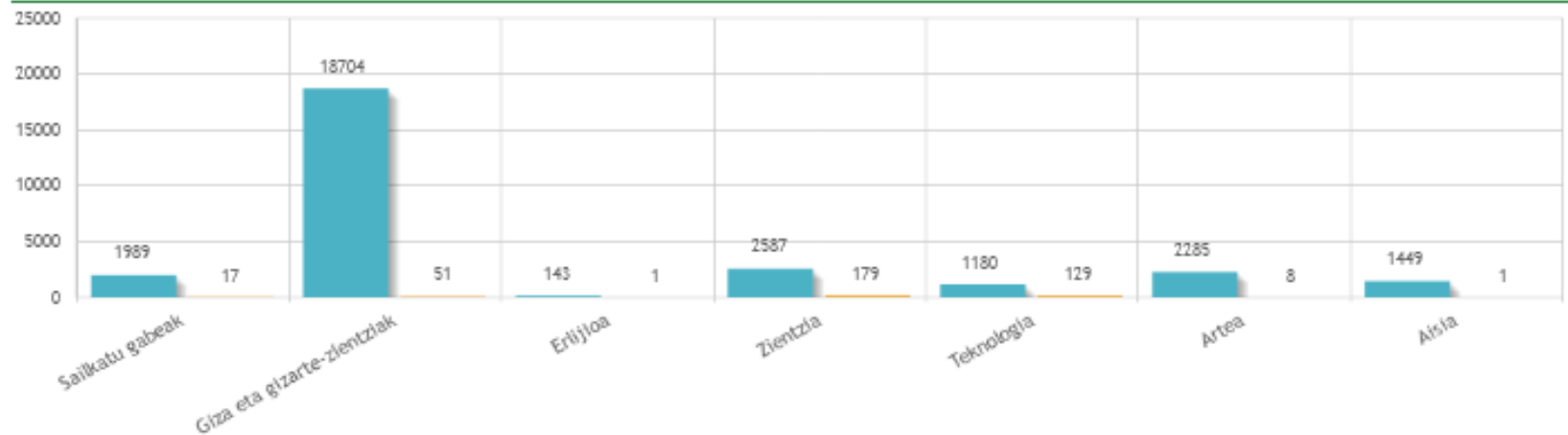
### Konparazio orokorra



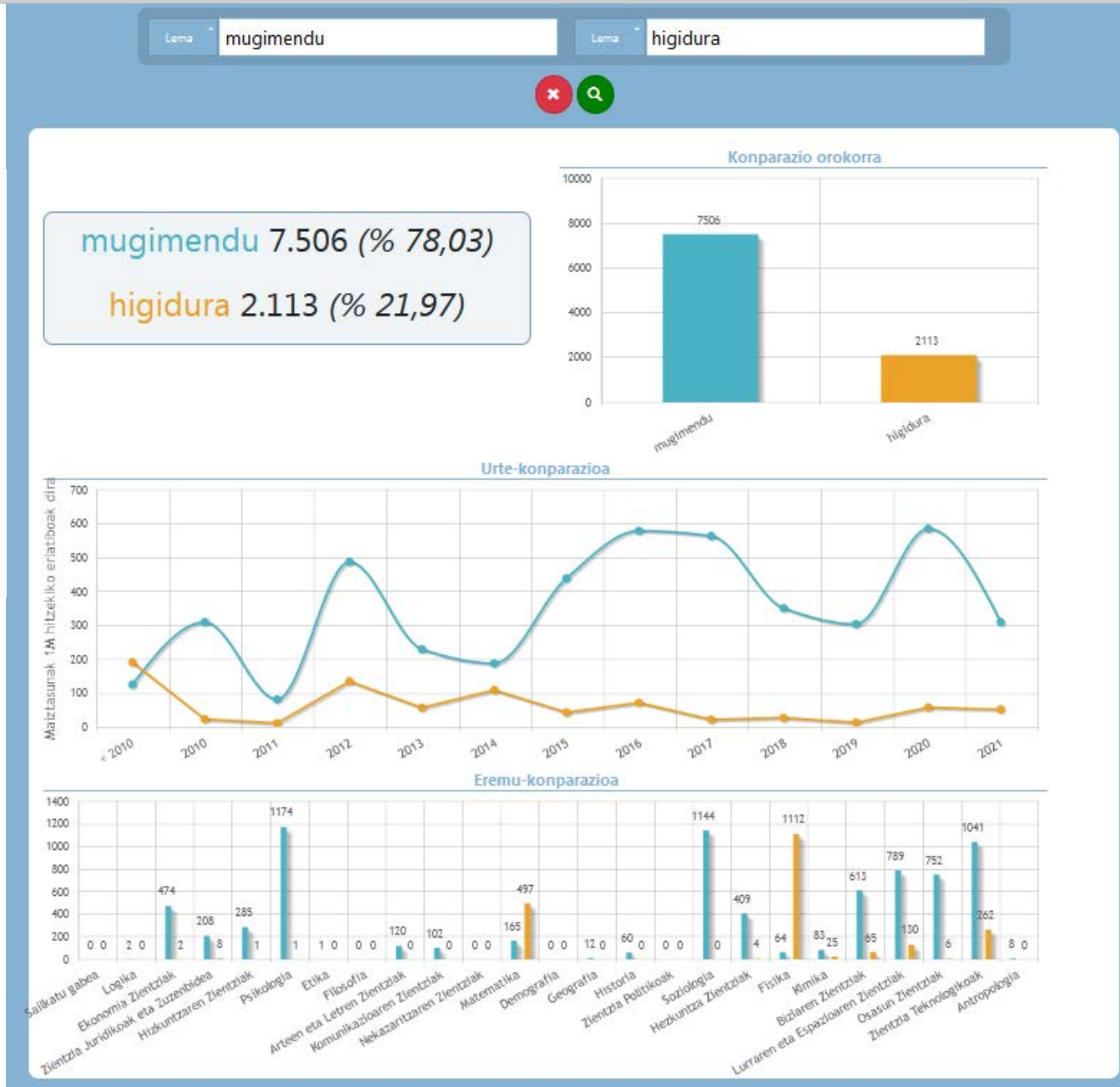
### Urte-konparazioa



### Arlo-konparazioa



# 4. Lexiko akademikoaren eta lexiko orokorraren harmonizazioa



	<b>Biziaren Zientziak</b>	<b>Fisika</b>
<i>higidura</i>	65 (% 9,6)	<b>1112 (% 94,6)</b>
<i>mugimendu</i>	<b>613 (% 90,4)</b>	64 (% 5,4)

424 / M

1176 / M

LBC 293,1 / M

Garaterm 381,7 / M

# 4. Lexiko akademikoaren eta lexiko orokorraren harmonizazioa

ZTH zientzia eta teknologiaren hiztegi entziklopedikoa

elhuyar  
Hizkuntza eta Teknologia

eroale

## 1. Fis.

sin. [elektrizitate-eroale](#), [eroale elektriko](#)

Bere barneko [karga elektrikoei](#) higitzen uzten dien [materiala](#). Material batzuen [atomoetako kanpo-elektroiak](#) erraz askatzen dira, [nukleoarekiko lotura](#) motela dutelako, eta materialean zehar ia oztoporik gabe higi daitezke. Horrelako materialak [eroale](#) onak dira. Halakoak dira [metalak](#), hala nola [kobrea](#) eta [aluminioa](#). [Solido](#) ez-metaliko gehienetan, ordea, [elektroiak](#) ezin dira libre higitu, eta material horiek, beraz, ez dira eroale onak: [isolatzaileak](#) dira, hala nola [beira](#), [kautxua](#) edo [plastikoa](#). Beste material berezi batzuetan, behar bezain hoztuta daudenean, [elektroiak](#) inolako oztoporik higi daitezke; material horiek [supereroaleak](#) dira. Azkenik, badira beste material batzuk, hala nola [silizioaren](#), [germanioaren](#) eta beste zenbait materialen konbinazio sintetiko batzuk, [isolatzaile](#) edo eroale bihurtzen direnak haien gaineko [indar](#) elektrikoak edo [tenperatura](#) kontrolatuz gero: [erdieroaleak](#) dira.

en [conductor](#), [electrical conductor](#)  
es [conductor](#), [conductor eléctrico](#)  
fr [conducteur](#), [conducteur électrique](#)

[supereroale](#), [isolatzaile](#), [erdieroale](#), [eroankortasun elektriko](#), [energia-banda](#), [eroapen-banda](#)

## 2. Fis.

sin. [bero-eroale](#), [eroale termiko](#)

Bere barnetik [bero-energia](#) transmititzen duen [materiala](#).

en [conductor](#), [thermal conductor](#), [heat conductor](#)  
es [conductor](#), [conductor térmico](#)  
fr [conducteur](#), [conducteur de chaleur](#), [conducteur thermique](#)

[beroaren eroapen](#), [isolatzaile](#), [eroankortasun termiko](#)



eramaile

## 1. Elektron./Fis.

sin. [karga-eramaile](#)

Oinarrizko [karga](#) elektriko bat edo gehiago garraiatzen duen [partikula](#), hala nola [elektroia](#), [protoia](#) edo [ioia](#); baita, [hedaduraz](#), [zuloa](#) ere. [Erdieroaleetan](#), [karga-eramaileak](#) [elektroi askeak](#) ([karga negatiboaren](#) eramaileak) edo [zuloak](#) ([karga positiboaren](#) eramaileak) izan daitezke.

en [charged particle](#), [carrier](#), [charge carrier](#)  
es [portador](#), [portador de carga](#)  
fr [porteur électrisé](#), [particule chargée](#), [porteur de charge](#)

[erdieroale](#), [elektroi-zulo](#)

## 2. Mikrob.

Gaixotasunaren sintomarik agertu ez [arren](#), [mikroorganismo](#) patogenoa duen eta gainerakoei transmiti diezaikeen [banakoa](#).

en [carrier](#)  
es [portador](#)  
fr [porteur de germes](#)

## 3. Telekom.

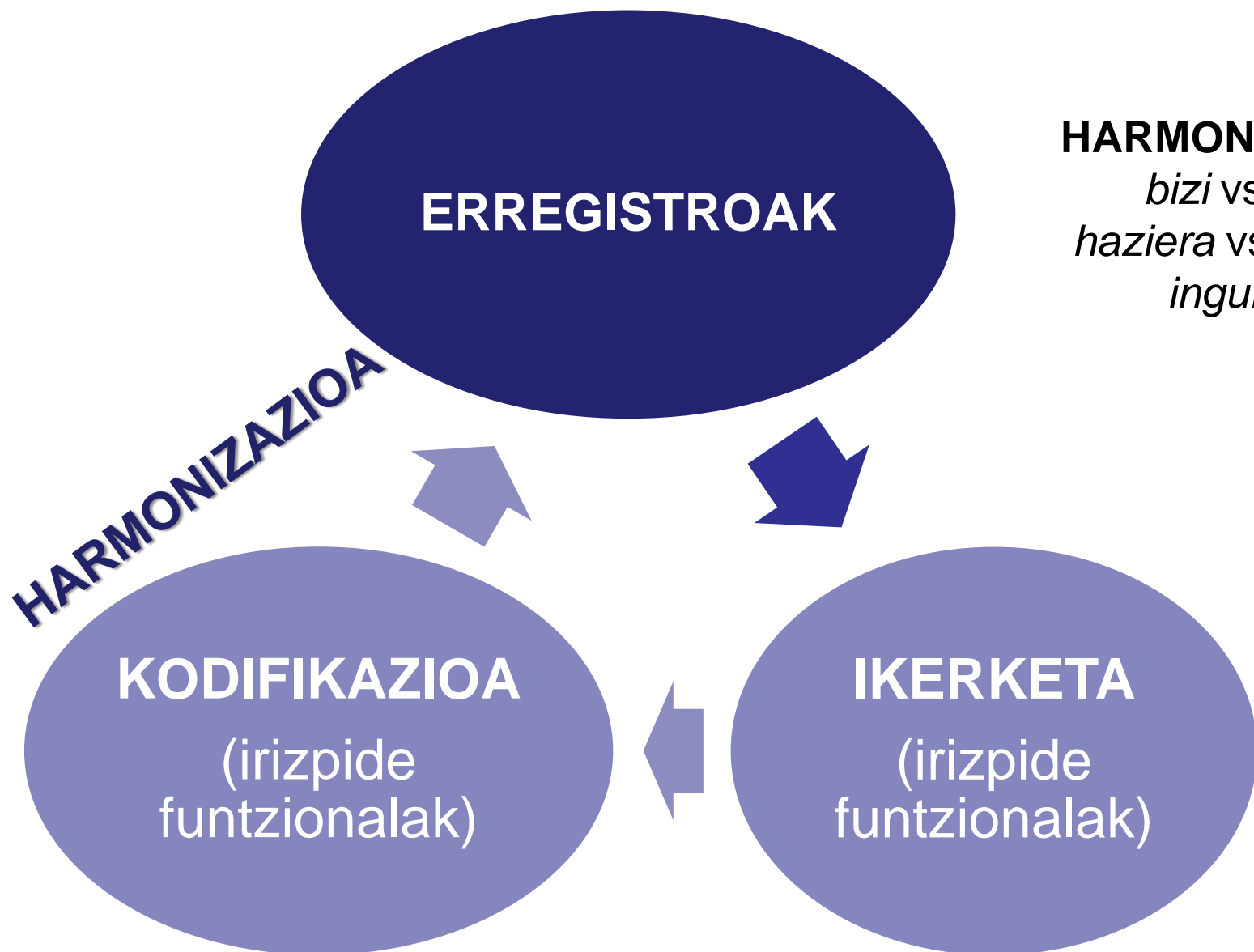
sin. [uhin garraiatzaile](#), [uhin eramaile](#), [garraiatzaile](#)

[Seinale](#) bat garraiatzeko edo eramateko erabiltzen den maiztasun eta anplitude finkoko [uhin elektromagnetikoa](#). [Seinalea](#) uhin eramaileari gainjarri, eta maiztasunean ([FM](#)), anplitudean ([AM](#)) edo fasean eragindako aldaketen bidez garraiatzen da.

en [carrier wave](#), [carrier](#)  
es [portadora](#), [onda portadora](#)  
fr [porteuse](#), [onde porteuse](#)



## 4. Lexiko akademikoaren eta lexiko orokorraren harmonizazioa



### HARMONIZATU BEHARREKOAK:

*bizi vs bizitza*

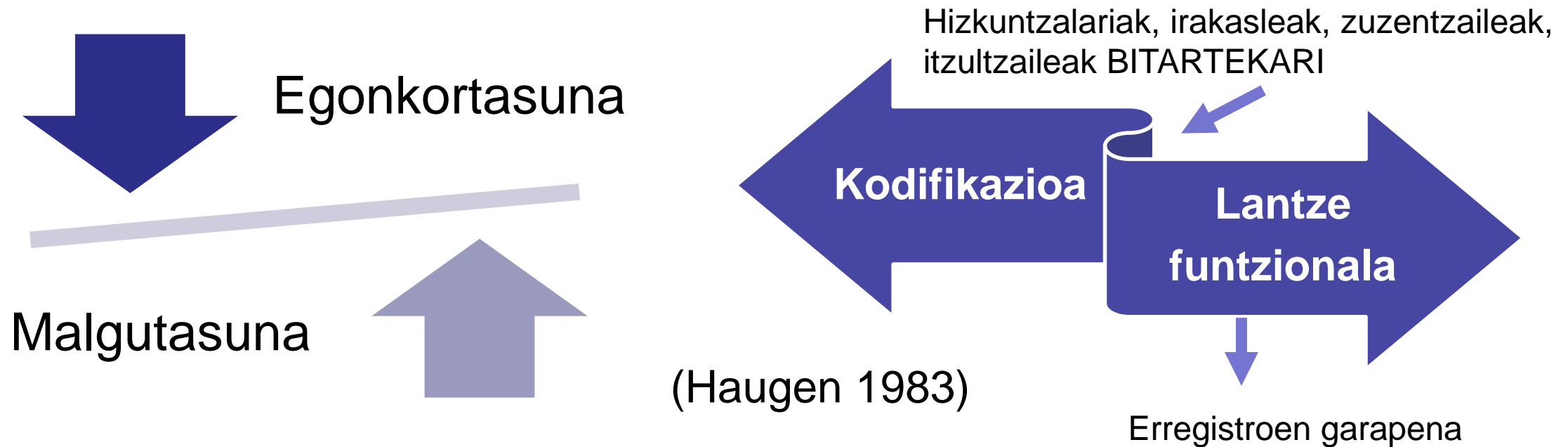
*haziera vs hazkunde vs hazkuntza*

*ingurumen vs ingurune*

## 5. Kodifikazioaren eta lantze funtzionalaren arteko tentsioa

Aldaera estandarrek egonkorrak eta malguak izan behar dute batera.

(Garvin 1973)



**KODIFIKAZIOA:** malgua, dinamikoa eta lantze funtzionalarekiko sentikorra  
Garapen funtzionalaren euskarri eta ez oztopo.



# 5. Kodifikazioaren eta lantze funtzionalaren arteko tentsioa



## portzentaje

iz. **Ehuneko**.

HBO

**Hiztegi Batuko** Z3:EEBS:07 1996-05-29 Bigarren mailan onartzekoa  
**Lantaldea:**

Formari buruzko datuak

**Erabilerak**

**Bestelakoak**

**Euskaltzaindiaren Arauak**

h. . **ehuneko**

**Informazio osagarria**

**Maileguaren aldean hobestekoa**

Ik. (hau aski izan liteke). **ehuneko**

**Atzizkien (eta aurrizkien) erregulartasuna**

-aia/-aje.

Formari buruzko oharrak

**Iritzi-emaileak**

- [K201]: "Nire ustez aski da " *ehuneko* (1996-08-20)

- [E301]: " nire iritziz grafia hobea [da]" *portzentaia* (1996-08-19)

## Garaterm

Lema portzentaje

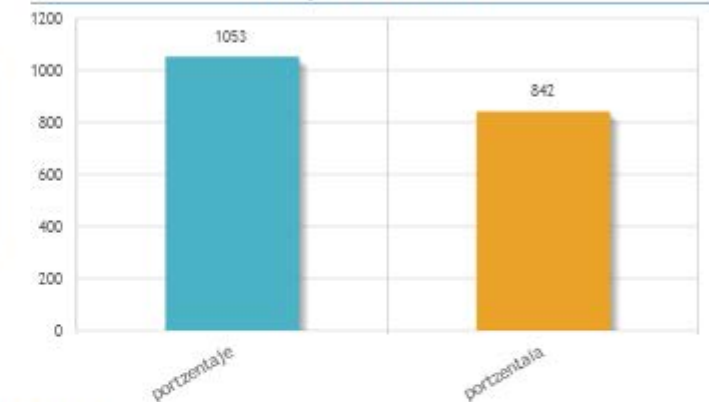
Lema portzentaia



portzentaje 1.053 (% 55,57)

portzentaia 842 (% 44,43)

Konparazio orokorra



Urte-konparazioa



## 5. Kodifikazioaren eta lantze funtzionalaren arteko tentsioa

### ALDAKORTASUNAREN AZTERKETA:

*hizkuntza-aldaerak*  $\approx$  hizkerak

*aldaki* – aldatzen den elementuetako bakoitza

*forma-aldakiak* : portzentaje / portzentaia

*kontzeptu-aldakiak* : normalizazio 1. norma batera eramateko prozesua 2. normal bihurtzeko prozesua

# 5. Kodifikazioaren eta lantze funtzionalaren arteko tentsioa

## ALDAKORTASUNAREN AZTERKETA:

*hizkuntza-aldaerak* ≈ hizkerak

*aldaki* – aldatzen den elementuetako bakoitza

*forma-aldakiak* : portzentaje / portzentaia

*kontzeptu-aldakiak* : normalizazio 1. norma batera eramatek prozesua 2. normal bihurtzeko prozesua

Erregistroen garapenerako oztopo



### aldaki

1 iz. [Kopia](#). *Eskutitzaren aldaki bat bidali. Salmenta agiriaren hiru aldaki egin ziren.*

2 iz. [Oharra: 'oinarritzat edo eredutzat hartzen denarekiko desberdintasunen bat duen beste era bat' adieran ez erabiltzea gomendatzen da; ik. [aldaera 2](#)].

### aldaera

1 iz. [Aldatzea, aldaketa](#). *Toki aldaera.*

2 iz. [Oinarritzat edo eredutzat hartzen denarekiko desberdintasunen bat duen era](#). *Hitz baten, bertso baten aldaerak. Barri, berri-ren aldaera da. Bigarren argitaraldiko aldaerak.*

3 iz. [Oinarritzat edo eredutzat hartzen denarekiko desberdintasunen bat duen azpisaila](#). Ik. [barietate 2](#). *Euskalki baten aldaerak eta hizkerak. Landare mota baten aldaerak. Zurtoin malguak dituen arrosa aldaera.*

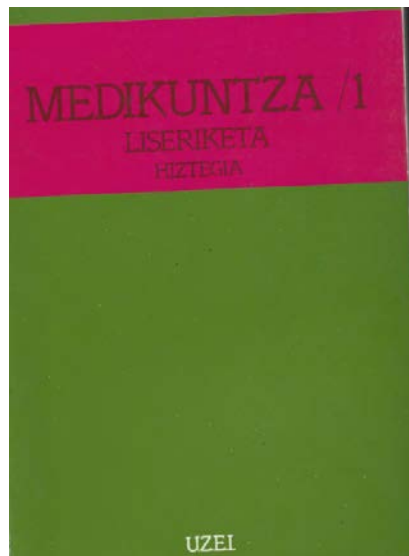
# 5. Kodifikazioaren eta lantze funtzionalaren arteko tentsioa



EUSKALTZAINDIA  
REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA  
ACADÉMIE DE LA LANGUE BASQUE

liseriketa

iz. [Oharra: Euskaltzaindiak, *liseriketa*-k euskara idatzian izan duen erabilera kontuan harturik, hitz hori ez erabiltzea gomendatzen du; ik. **digestio**].



liseri-aparatu  
liseri-bakuolo  
liseri-entzima  
liseri-guruin  
liseri-hodi  
liseri-iragapen  
liseri-organo  
liseri-tonu  
liseri-urin  
liseribide  
liserierraz  
liseriezin  
liserigaitz  
liserigarri  
liserigarritasun

**XX. mendeko Euskararen Corpus Estatistikoa**

*liseriketa* (20 agerraldi) *digestio* (4 agerraldi)

(1986)

# 5. Kodifikazioaren eta lantze funtzionalaren arteko tentsioa

**Euskalterm**  
Terminologia Banku Publikoa



Garaterm

— cápsula de Petri

Kimika - Laborategia

**eu** Petri-ren kaxa

**es** cápsula de Petri  
placa de Petri

**fr** boîte de Petri

**en** Petri dish



(1980)

[Hiztegi terminologikoa] [2002]

0 agerraldi

Maiztasuna vs dispersioa

*Petri kutxa*

**Emaizak**

Agerraldi kopurua	51
Azpicorpusaren hitz kopurua	25.151.029
agerraldi/1M	2,03
Maiztasuna	$2,03 \times 10^{-6}$
Egile kopurua	10

*Petri plaka*

**Emaizak**

Agerraldi kopurua	25
Azpicorpusaren hitz kopurua	25.151.029
agerraldi/1M	0,99
Maiztasuna	$9,94 \times 10^{-7}$
Egile kopurua	15

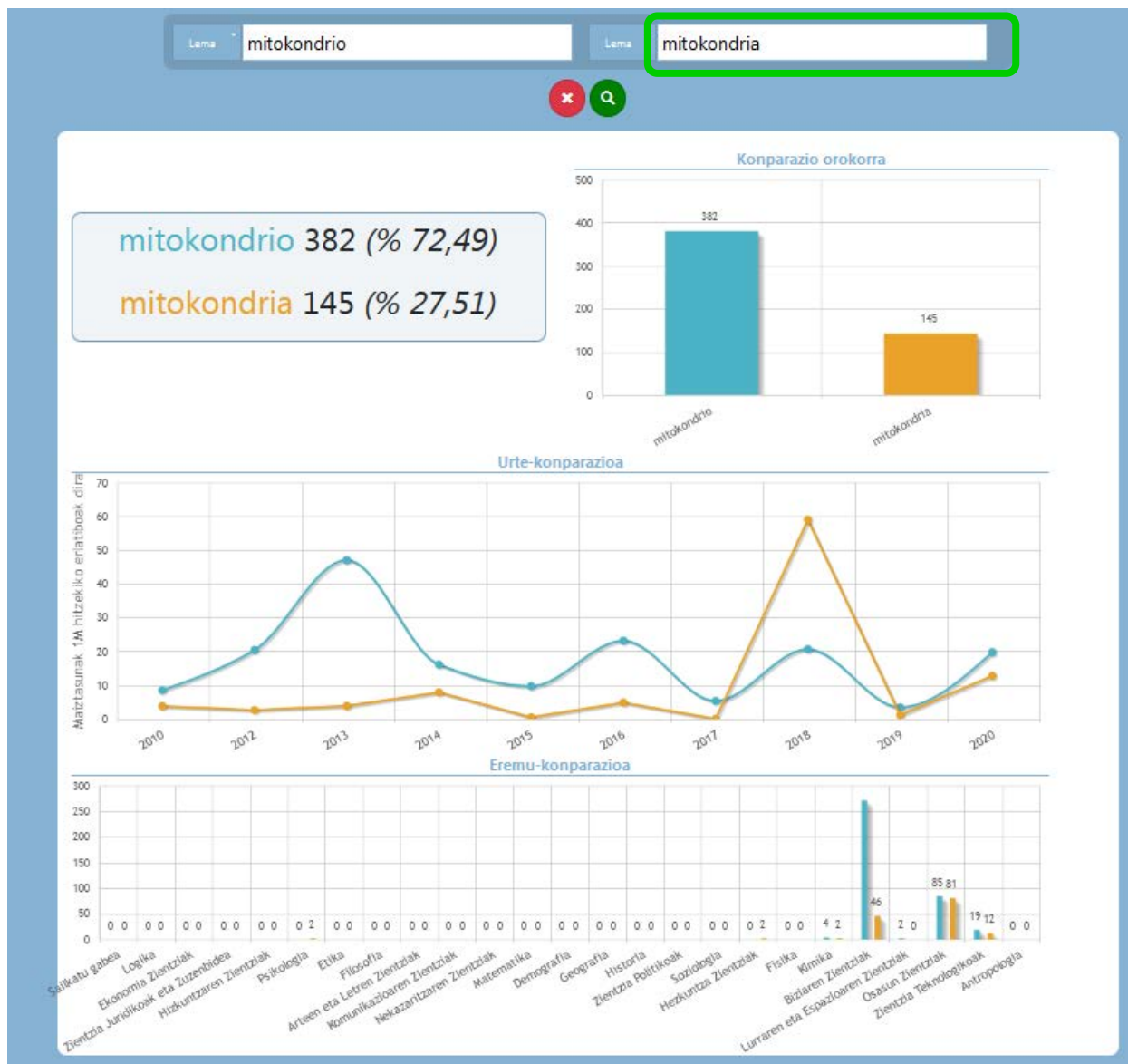
*Petri kutxatila*

**Emaizak**

Agerraldi kopurua	9
Azpicorpusaren hitz kopurua	25.151.029
agerraldi/1M	0,36
Maiztasuna	$3,58 \times 10^{-7}$
Egile kopurua	4

# 5. Kodifikazioaren eta lantze funtzionalaren arteko tentsioa

## Euskaltzaindiaren Hiztegia Euskalterm



# Ondorio modura

- **Alor akademikoek ekarpen handia** egin dute euskararen biziberritzean:
  - Hitzun kopuruaren igoera
  - Erregistro akademikoen garapena
- Unibertsitateko **irakasle-adituak eta ikasleak** dira erregistro akademikoen garapenaren eragile garrantzitsuenak:
  - Hitzkuntza-elementuen balio espezializatuak aktibatzen dituzte testuetan erabiltzen dituztenean
  - Elementu eta aldaki batzuk edo beste batzuk erabiltzeko motibazio semantiko-pragmatikoak dituzte
- **Hitzkuntzaren normalizazioan erantzukizuna duten erakundeek** ezin diote ezikusia egin **diskurtso-komunitateen akademikoen** barruan gertatzen den **autorregulazioari**.
  - **Testu-corpus egokiak** osatu eta aztertu behar dira.
  - **Irizpide funtzionalak** erabili behar dira bai hizkuntza-baliabideen erabileraren **ikerketan** eta bai **kodifikazioan** ere.
  - Kodifikazioaren helburua aldakien **harmonizazioa** izan behar da, aldakortasunaren **estandarizazioaren bidezko murrizketa** itsua baino areago.
- **Kodifikazioak**, hizkuntzaren garapenari lagunduko badio, **malgua** eta dinamikoa izan behar du, eta **lantze funtzionalarekiko sentikorra: erregistroen garapenaren euskarri, ez oztopo**.
- **Hitzkuntzalariak, irakasleak, zuzentzaileak eta itzultzaileak** nahitaezko bitartekariak gara **kodifikazioaren eta lantze funtzionalaren arteko tentsioa egokiro kudeatzeko**.

